

SÆRUTSKRIFT

Arkivsak: 22/2198

KRAV OM VILKÅRSREVISJON FOR MOKSA I ØYER KOMMUNE

Saksbehandler: Øystein Jorde		Arkiv: K54
Saksnr.:	Utvalg	Møtedato
61/22	Formannskapet	20.09.2022
101/22	Kommunestyret	29.09.2022
117/22	Kommunestyret	27.10.2022

Vedlegg:

Brev fra NVE om krav om vilkårsrevisjon inkludert , datert 13. juni 2022

Sak fra Øyer Fjellstyret i brev av 26. august 2022

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Rapport «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland - Mokså Overvåking 2021» fra Statsforvalter i Innlandet

Rapport «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland – Fagrapport 2018» fra Fylkesmannen i Innlandet

Rapport «Fiskeribiologisk undersøkelse i Vålsjøen i Moksåvassdraget, Øyer kommune» fra Universitetet i Oslo og Naturhistorisk museum

Sammendrag:

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har mottatt krav om revisjon av konsesjonsvilkårene fra Gudbrandsdal sportsfiskeforening, og har sendt spørsmålet til Øyer kommune om kommunen vil fremme krav om revisjon av konsesjonsvilkårene. Det er utfordringer med minstevannføring i nedre del av Mokså, laveste reguleringshøyde på Vålsjøen som forårsaker kritisk lave oksygennivåer i Vålsjøen vinterstid, som kan føre til fiskedød. Kommunedirektøren tilrår at det fremmes krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Mokså, knyttet til laveste regulerte vannstand for Vålsjøen og Mokså nedre til. Gudbrandsdal Energi (GE) er konsesjonshaver i Mokså, og Øyer kommune eier en andel av GE. Dersom konsesjonsvilkårene endres, kan det gå ut over inntekspotensialet til GE, og med det til Øyer kommune. Kommunedirektøren tilrår likevel at det blir stilt krav om en revisjon av konsesjonsvilkårene inkludert manøvreringsreglementet knyttet til enkelte deler av Mokså-vassdraget.

Saksutredning:

Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har henvendt seg til Øyer kommune etter å ha mottatt krav om vilkårsrevisjon for Mokså. Det er Gudbrandsdal sportsfiskeforening (GSFF) som har fremmet krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Mokså kraftverk. Dette knytter

seg til minstevannføring, omløpsventil og forhold for fisk. Det er strekningen mellom Moksa kraftverk i Tretten sentrum og ned til Lågen som kravet fra GSFF.

NVE viser til Retningslinjene for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsregulering, der det står at krav om vilkårsrevisjon normalt bør fremmes og koordineres gjennom kommunene.

NVE ber Øyer kommune om en kort redegjørelse for hvorvidt det ønskes å fremme revisjonskrav og om kommunen har krav ut over det som GSFF har fremmet. Slike krav kan baseres på allmenne interesser.

Kommunedirektøren har bedt om utsatt frist i forhold til de frister NVE hadde satt, slik at det er tid til politisk behandling av saken.

Øyer Fjellstyre har i møte 24. august vedtatt krav om vilkårsrevisjon for Moksa kraftverk. Det er da forholdene for fisk i de regulerte vannene og bekkene imellom disse i statsallmenningen som opptar fjellstyret.

Om kravene:

Kravene fra GSFF knytter seg til strekningen fra Moksa kraftverk og ut i Lågen. GSFF mener det er dårlige forhold for fisk på strekningen, og at dette forverres av manglende krav til minstevannføring og at en omløpsventil ute av drift. Dette understøttes av rapport «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland – Moksa Overvåking 2021» utgitt av Statsforvalteren i Innlandet. Denne rapporten beskriver forholdene for fisk, og dokumenterer også konsekvensene av at omløpsventilen ikke fungerte ved en driftsstans 7. september 2021.

Kravene fra fjellstyret knytter seg til vannene i fjellet. Og da særlig til Vålsjøen. Fjellstyret mener laveste regulerte vannstand (LRV) er for lav til at fisk kan greie seg. Det pekes også på at lav vannstand i magasinene gir utfordringer for fisken for at den skal komme seg opp i gytebekkene. Fjellstyret har gjort utbedringstiltak i flere bekker for å bedre gyteforholdene. Fjellstyret er særlig opptatt av forholdene for fisk i Vålsjøen. De peker på at rapporter viser at oksygennivået i vannet på sen vinteren er lavt. De mener det må sees på at LRV kan heves. Fjellstyret mener det også kan sees på høyeste regulerte vannstand (HRV) kan økes, slik at potensialet for lagring av vann ikke reduseres.

Fakta

VannNett (vann-nett.no) viser miljøtilstand på vann og bekker i Norge. Det økologiske potensialet for Vålsjøen, viser godt potensiale. Men det viser noen elementer i tillegg, og her er fisk faglig vurdert til å være moderat og endring av reguleringshøyde som svært dårlig. Dette blir utdypet i rapporter som vises til under.

Rapport «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland - Moksa Overvåking 2021» fra Statsforvalteren i Innlandet tar for seg Moksa fra utløpet av kraftanlegget og ut i Lågen. Den viser lav tetthet av ungfisk. Den dokumenterer også en stopp i kraftverket høsten 2021, som stopper tilførselen av vann til nedre del av Moksa i noen timer. Det antas i rapporten at en betydelig mengde ørrettingel gikk tapt som følge av stranding.

Rapport «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland – Fagrapport 2018» fra Fylkesmannen i Innlandet tar for seg Goppollvatnet, Djupen, Grunnvatnet, Vålsjøen og Moksa. Tre av de fire vannene ble vurdert til tilstandsklasse god med hensyn til fisk i henhold til vannforskriften. Det bemerkes for Vålsjøen at dette er til tross for at store arealer tørrlegges og det er lite oksygen i vannet om vinteren. I Vålsjøen tørrlegges det store områder vinterstid, og det er igjen tre begrensede og atskilte bassenger. I særlig to av disse er det funnet så lave oksygenkonsentrasjoner vinterstid at den er dødelig for ørret. Likevel er det en god tetthet av ørret i Vålsjøen. For Goppollvatnet er tilstandsklassen moderat med hensyn til fisk. I Goppollvatnet er det fortsatt utsetting av fisk, og gyteforholdene er ikke gode nok til at produksjonen kan opprettholdes alene. Det pekes på overløp til Goppollåa først skjer når Goppollvatnet er fullt. Dette skjer trolig ikke så ofte, da det er lite spor av vannføring i Goppollåas øvre del. Nedre del av Goppollåa er en viktig gytebekk for Grunnvatnet.

Rapport «Fiskeribiologisk undersøkelse i Vålsjøen i Moksavassdraget, Øyer kommune» fra Universitetet i Oslo og Naturhistorisk museum viser det som det henvises til om oksygeninnhold i Vålsjøen på vinteren. Det er også gjort dybdekartlegging, som viser at det er begrensede områder fisken har tilgjengelig på vinteren. Det er flere terskler i Vålsjøen. Ved LRV er vandringsmuligheten mellom de borte, og det er særlig i de to tersklene nærmest demningen at oksygeninnholdet i vannet er lavest. Rapporten karakteriserer overlevelsesholdene som marginale.

Vurdering:

Øyer kommune er bedt redegjøre for om det ønskes å fremme revisjonskrav og om kommunen har andre krav. Det er gjort rede for en del i rapporten som omhandler ulike deler av det regulerte Moksavassdraget, med de tilhørende magasinene i Øyerfjellet. Tilstandsklassen for fisk er satt til god for tre av fire vann, og moderat for Goppollvatnet. Ut over dette er det avdekket noen deler som kan gi grunn til bekymring. Det gjelder særlig Vålsjøen og nedre del av Moksa, men også Goppollåa som ikke har tilstrekkelig vannføring i øvre del.

Nedre del av Moksa har ikke krav om minstevannføring, men GE har sørget for at det er vann der. Siste årene har omløpsventilen, en ventil som leder vann ut forbi kraftverket ved driftsstans i kraftverket, vært ute av drift. Kommunedirektøren ser klart behovet for minstevannføring i nedre del av Moksa. Dette er gyteelv for storørret, en regionalt viktig art.

Reguleringshøyden i Vålsjøen har vært et tema mange ganger etter at LRV ble redusert med 0,5 m. Det er påvist dårlige forhold for fisken, selv om den klarer seg overraskende bra. Det er trolig små marginer som gjør at det går bra, og det bør sees på om det er mulig å bedre dette. Det bør utredes om LRV kan heves, men også om det er mulig å heve HRV, slik at det på måten ikke blir redusert netto vannlager. En heving av LRV vil gi mer vann for fisken på vinteren, og da trolig også bedre oksygenforhold. Da vil fisken kanskje kunne vandre mellom de ulike tersklene i Vålsjøen.

Goppollåa har liten og ingen vannføring i øvre del. Dette hindrer fisk fra Goppollvatnet og gå ned i elva, og hindrer vandring av fisk helt opp fra Grunnvatnet. Det bør derfor sees på om det er mulig å få vannføring større deler av året.

Fiske i fjellvannene er en del av bruksretten i allmenningen, og en del av friluftstilbudet i kommunen. Det er viktig for kommunen at fiske i fjellvannene blir ivaretatt. Det er en lokalt viktig naturverdi å ta vare på.

For Gudbrandsdal Energi (GE) vil det være en usikkerhet knyttet til en revisjon av konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet. GE har i møte med kommunedirektøren uttrykt at de mener de endringene GSFF ønsker kan endres uten en revisjon av konsesjonsvilkårene, ev. med en endring av manøvreringsreglementet. GE vil sette inn en ny omløpsventil i kraftverket for å sikre vannføring ut i Lågen. Om denne er tilstrekkelig stor nok er ikke avklart. Dersom vannmengdene som kan brukes i kraftverket reduseres, vil det bety reduserte produksjonsinntekter. Reduserte inntekter for GE, kan bety reduserte inntekter fra GE for Øyer kommune også.

Kommunedirektøren kan ikke si noe sikkert om konsekvensene av en revisjon av konsesjonsvilkårene for GE, men kan ikke se at det skal ha uante konsekvenser for GE om det blir en revisjon knyttet til de punktene som er påpekt i saksframlegget. Det er viktig for kommunen å få vurdert de områdene som det er påpekt i saksframlegget. Kommunedirektøren tilrår at Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene knyttet til forholdene for fisk i nedre del av Moksa, fra utløpet fra kraftstasjonen til utløpet i Lågen, inkludert minstevannføring. Videre vurdere LRV for Vålsjøen, og vannføring i Goppollåa. Dersom det skal gjøres noe med LRV for Vålsjøen, mener kommunedirektøren at også HRV bør vurderes samtidig.

Det er konsesjonsvilkårene som er beskrevet at skal vurderes revidert. I tilknytning til konsesjonsvilkårene er det også fastsatt et manøvreringsreglement. Det er i dette reglementet noen av utfordringene kan løses, og må også bli en del av revisjonen av konsesjonsvilkår.

Kommunedirektørens forslag til innstilling:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Moksa, inkludert manøvreringsreglementet. Gudbrandsdal sportsfiskeforenings krav støttes. Det kreves vurdering av minstevannføring i nedre del av Moksa, heving av laveste reguleringshøyde i Vålsjøen og mer kontinuerlig vannføring i øvre del av Goppollvatnet.

Åsmund Sandvik
Kommunedirektør

Øystein Jorde

Behandling/vedtak i Formannskapet den 20.09.2022 sak 61/22

Behandling:

Møtet hevet for gruppemøte.

Møtet satt.

Stein Plukkerud (Sp) fremmet forslag fra Øyer Sp/Øyer SV:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Mokså.

Ved alternativ avstemming mellom kommunedirektørens forslag til innstilling og Øyer Sp/Øyer SV sitt forslag ble Øyer Sp/Øyer SV sitt forslag enstemmig vedtatt.

Formannskapetets innstilling:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Mokså.

Behandling/vedtak i Kommunestyret den 29.09.2022 sak 101/22

Behandling:

Saken ble ikke behandlet.

Vedtak:

Ingen vedtak.

Behandling/vedtak i Kommunestyret den 27.10.2022 sak 117/22

Behandling:

Svein Løken (Sp) fremmet følgende endringsforslag fra Øyer Sp/Øyer SV:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet for Moksåvassdraget (inkl Våsjøen, Grunnesvatnet, Djupen og Goppollen). Det kreves vurdering av minstevannføring i nedre del av Mokså, heving av laveste og høyeste reguleringshøyde i Våsjøen og mer kontinuerlig vannføring i øvre del av Goppollåa.

Brit K Lundgård (Ap) ba om gruppemøte. Møtet hevet for gruppemøte.

Møtet satt.

Brit K Lundgård (Ap) fremmet følgende endringsforslag fra Øyer Ap/Øyer H:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet for Moksåvassdraget (inkl Våsjøen, Grunnesvatnet, Djupen og Goppollen). Det kreves vurdering av minstevannføring i nedre del av Mokså, heving av laveste og høyeste reguleringshøyde i Våsjøen, Grunnesvatnet, Djupen og Goppollen og mer kontinuerlig vannføring i øvre del av Goppollåa.

Svein Løken (Sp) trakk endringsforslaget fra Øyer Sp/Øyer SV.

Ved alternativ avstemming mellom formannskapetets innstilling og Øyer Ap/Øyer H sitt endringsforslag ble Øyer Ap/Øyer H sitt endringsforslag enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Øyer kommune fremmer krav om revisjon av konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet for Moksavassdraget (inkl Våsjøen, Grunnesvatnet, Djupen og Gopollen). Det kreves vurdering av minstevannføring i nedre del av Mokså, heving av laveste og høyeste reguleringshøyde i Våsjøen, Grunnesvatnet, Djupen og Goppollen og mer kontinuerlig vannføring i øvre del av Goppollåa.